

Vladimir Kostjuk: prilog istraživanja biografije fotografa i dizajnera

DRAŽENKA JALŠIĆ ERNEČIĆ

U radu su na jednom mjestu izložena dosadašnja istraživanja te pridodane neke nove spoznaje vezane uz rad profesionalnog fotografa i dizajnera Vladimira Kostjuka (1943). Osim što je ostao zabilježen kao prvi stalno zaposleni profesionalni korporativni fotograf Prehrambene industrije Podravka, jedan od osnivača, voditelj i glavni fotograf Foto studija Podravka te najdugoročniji stručni suradnik u fotografskim kampanjama Muzeja grada Koprivnice (od 1959.), ostao je zabilježen kao prvi grafički i tehnički urednik Podravskeg zbornika, Biblioteke PZ te autor niza plakata, naslovnica, muzejskih publikacija i kataloga. Od 1969. godine javlja se kao fotograf i autor cjelovitih vizualnih rješenja i postava izložbi, komercijalnih i nekomercijalnih. Kostjuk je značajan i po uvođenju određenih noviteta u standardnu fotografsku i dizajnersku muzejsku praksu. Tekst donosi dopunjeni pregled Kostjukove biografije nastao na osnovi proučavanja arhivskog gradiva, periodike, publikacija i knjiga u kojima je potpisao oblikovanje naslovnice i/ili grafičku i tehničku pripremu, odnosno grafički dizajn. Analizirajući sačuvane primjerke fotografija, plakata i likovnih rješenja, rad se osvrće na vrstu fotografija te njihov sadržaj, namjenu i poruku u kontekstu čiste fotografije i fotografije u grafičkom te produktu dizajnu. Naglasak istraživanja stavljen je na autorski pristup fotografiji (dokumentarnoj, reportažnoj, industrijskoj, komercijalnoj i umjetničkoj) tehnikama kolažiranja i dorade u kontekstu fotografske umjetnosti u Hrvatskoj.

Ključne riječi: Vladimir Kostjuk, fotografija, profesionalni fotograf, industrijska fotografija, komercijalna fotografija, grafički dizajn, Foto studio Podravke

---

1. Uvod

Život i rad profesionalnog koprivničkog fotografa Vladimira Kostjuka kao tema rada do sada je istraživana i obrađivana tek u nekoliko navrata i to u kontekstu istraživanja prigodne profesionalne i umjetničke biografije¹ za Generaciju koprivničkih maturanata

2017. godine, odnosno istraživanju pitanja paradigme i odnosa muzejskog fotografa i fotografa u muzeju za potrebe stručnog rada koji je izložen na Simpoziju *Fotografska baština u muzejima u Zagrebu*² krajem listopada 2017. godine. Ponajprije valja istaknuti kako je Vladimir Kostjuk kao primjer profesionalnog (muzejskog) fotografa suradnika Muzeja

---

¹ JALŠIĆ ERNEČIĆ, Draženka: *Prilozici za biografiju fotografa Vladimira Kostjuka*. // Maturanti starog kova V. (ur. Ivan Ferenčak, Zlatko Imbriovčan), Koprivnica: Gekoma – Generacije koprivničkih maturanata, 2017., 151–169.

² Stručni rad izlagan je na Simpoziju *Fotografska baština u muzejima* Zagreb, Muzejski dokumentacijski centar, 25. – 26. listopada 2017. Datum izlaganja: 26. 10. 2017. Izlagala: Draženka Jalšić Ernečić

grada Koprivnice odabran iz više razloga. Prije svega tu je njegov kapitalni rad na dokumentiranju muzejske građe koji je započeo još kao gimnazijalac suradnjom s osnivačem muzeja dr. Leanderom Brozovićem davne 1959. godine. Muzejska zajednica ga je već prije dvije godine prepoznala kao najdugovječnijeg, još uvijek radno aktivnog fotografa u muzejima na nacionalnoj razini.

Nakon prezentacije odabranih fotografiskih muzejskih radova 2017. godine, članak *Muzejski fotograf ili fotograf u muzeju – Vladimir Kostjuk*³ objavljen je u stručnom muzejskom glasilu *Informatica Museologica*, u kojem je Kostjukovom fotografskom radu u Muzeju grada Koprivnice po prvi puta posvećeno punih sedam stranica. Slijedi prezentacija odabranih i digitaliziranih autorskih radova iz ciklusa industrijske fotografije na velikoj izložbi *Podravka – Industrijska baština*⁴ održanoj u Galeriji Koprivnica u studenom 2018. godine. Odabrane fotografije Vladimira Kostjuka predstavljene su zagrebačkoj publici na stručnom predavanju *Podravka – Priča o juhi iz vrećice, reklamnoj, reportažnoj i industrijskoj fotografiji 1958. – 2018.*⁵ održanom 23. studenog 2018. u Arhivu Tošo Dabac.

U 2019. godini Vladimir Kostjuk živi šesto desetljeće svojeg profesionalnog fotografskog rada, ne inzistirajući na lovorikama i priznanju svoje izvrsnosti, umijeća i znanja. Pitanje osobnog odnosa prema vlastitoj ostavštini nije upitno, fotografski i dizajnerski materijal koji je u šest desetljeća djelovanja stvorio opsežan je, bogat i raznovrstan, no fotograf u njemu još uvijek ne namjerava stati, tek *zaustaviti trenutak*. U godini obljetnice, u prostoru Galerije Koprivnica već su u Noći muzeja 2019. na izložbi *Koprivnički trgovi prošlosti i budućnosti*

(*Zrinski + Jelačić*)⁶ predstavljene originalne dokumentarne srebro-želatinske fotografije koprivničkih trgova iz 1980-ih iz *Koprivničkog ciklusa*. Kostjuk je kroničar ulice, ulični fotograf sedamdesetih i osamdesetih godina prošlog stoljeća. U seriji *Naše ulice (Koprivnički ciklus)* fotografira radnike i seljake, političku elitu, policiju, *kumice* na placu, svoje prijatelje, javna okupljanja i društvena događanja, zgrade, promet i stanje u prostoru. Iste su još jednom potvrdile kako prepoznavanje kadra i odlučujućeg trenutka, odnosno dobra kompozicija i snažna priča u fotografiji nemaju rok trajanja, baš kao ni analogna crno-bijela fotografija. Godinu 2019. završavamo s analognim originalnim fotografijama Vladimira Kostjuka na izložbi *Arbor Mundi, Drvo u zbirkama Muzeja grada Koprivnice*⁷ iz Zbirke fotografija i fotografskih albuma. Analogne fotografije razvijene na posebnom, tankom fotografskom papiru robne marke *Edop* snimljene su i razvijene 1980-ih, odražavaju duh vremena, a klasična tema stabla i krajolika još potvrđuje bezvremenost Kostjukove umjetničke fotografije.

Prilikom istraživanja utvrđeno je kako su fotografije Vladimira Kostjuka vrlo često nepravedno zapostavljene, a osnovne podatke o njegovom fotografskom radu nije moguće naći u stručnoj literaturi o fotografiji. Jedan od razloga je, osim nevjerojatne produkcije, vjerojatno anonimnost korporativnog industrijskog fotografa onog vremena. Na tim je temeljima izraslo istraživanje kojem je postavljen jasan okvir u kojem su nadopunjavani segmenti kompleksne i slojevite autorske biografije Vladimira Kostjuka: profesionalnog fotografa i dizajnera; dokumentarnog i reprofotografa; novinara, fotoreportera, urednika fotografije i stručnjaka za komunikaciju; industrijskog i reklamnog fotografa; ratnog fotoreportera i urednika fotografije prvih ratnih vojnih novina, časnika za IPD u Domovinskom

3 JALŠIĆ ERNEČIĆ, Draženka: *Muzejski fotograf ili fotograf u muzeju – Vladimir Kostjuk*. // *Informatica Museologica* 49. (ur. Lada Dražin Trbuljak), Zagreb: Muzejski dokumentacijski centar, 2018., 136–143.

4 JALŠIĆ ERNEČIĆ, Draženka: *Podravka – Industrijska baština*. Galerija Koprivnica, 9. 11. – 9. 12. 2018. Koprivnica: Muzej grada Koprivnice, 2018.

5 Stručni rad izlagan je kao dio programa *10. dana fotografije Arhiva Tošo Dabac*. Zagreb, MSU, Arhiv Tošo Dabac (Ilica 17), 23. 10. – 3. 12. 2018. Tema: *Industrijska fotografija*, datum izlaganja: 23. 11. 2018., izlagala: Draženka Jalsić Ernečić

6 JALŠIĆ ERNEČIĆ, Draženka: *Koprivnički trgovi prošlosti i budućnosti (Zrinski + Jelačić)*. Koprivnica: Muzej grada Koprivnice, 2019, katalog izložbe

7 JALŠIĆ ERNEČIĆ, Draženka: *Fotografija krajolika, drvo – stablo – šuma – park*. // *Arbor Mundi, Drvo u zbirkama Muzeja grada Koprivnice* (ur. Draženka Jalsić Ernečić, Robert Čimin) Koprivnica: Muzej grada Koprivnice, 2019., 21–23.

ratu i stručnjaka za stratešku ratnu propagandu; autora i urednika fotografije u komercijalnim i nekomercijalnim katalozima te autora interijera, izložbenih postava u galerijskim, muzejskim i sajamskim prostorima u kojima u opremi prostora naglasak stavlja na fotografiju. Isto tako, postavljen je osnovni okvir s detaljima vezanim uz fotografske tehnike i procese koje je koristio. Neformalni *razgovori s fotografom*, povjerenje i bezrezervni uvid u osobni fotografski arhiv, pomoć u vidu digitalizacije, obrade i retuširanja vlastitih radova te povremeno dostavljeni digitalni zapisi jednostavno imenovani *opus plus*, zapravo puno govore o samom autoru i njegovom pristupu fotografiji kao sredstvu trenutne komunikacije. U tom smislu funkcionalna fotografija Vladimira Kostjuka bila je daleko ispred svog vremena, baš kao i njezin autor koji na kraju sedmog desetljeća života (76 godina) još uvijek prati trendove i tehnološke inovacije u fotografiji.

Šezdesetogodišnji fotografski rad Vladimira Kostjuka u Koprivnici, bez obzira radi li se o studijskoj ili terenskoj fotografiji, fotoreporterskom zadatku, komercijalnoj kampanji ili umjetničkoj suradnji, uvijek je u sebi sadržavao notu edukacije i inzistiranja na izvrsnosti, praćenju novih trendova, pomicanje granica, provokaciju i komunikaciju. U drugoj polovici 20. stoljeća i prvim godinama novog tisućljeća, Kostjuk je fotografijom zabilježio gotovo sve što nam pada na pamet, od istaknutih pojedinaца iz društvenog, političkog, umjetničkog i javnog života, prostora i vremena. Pritom je uvijek inzistirao na profesionalnom odnosu i statusu fotografske struke, kvaliteti i visokoj izvedbenoj vrijednosti snimljenog materijala te praćenju fotografskih procesa i tehnika kao i različitih tehnologija tiska i načina umnožavanja slike. Svojim stavom i načinom rada osigurao je ugled profesionalnog majstora fotografije koji izvršava i najzahtjevnija snimanja bez dodatnih pitanja i pogovora. U tom kontekstu, odnos prema odrađenom fotografskom zadatku i *fotografiji* kao činjenici o kojoj se govori u prošlom vremenu, anticipirao je postojeće stanje stvari i vrijeme u kojem brzo i trenutno komuniciramo *fotografskom slikom* i idemo dalje, ne tražeći naknadna priznanja

Sl. 1. Autoportret sa starom muzejskom kamerom, Koprivnica, 14. 8. 2017., osobni fotografski arhiv autora

i retrospektivne izložbe vlastitih (starih) fotografija. Takvim životnim stavom istraživačima i povjesničarima fotografije priskrbio je slatke muke ponovnog otkrivanja.

2. Težnja funkcionalnosti fotografije i dizajna

Vladimir Kostjuk se kao profesionalni fotograf u šezdeset godina djelovanja susreće s gotovo svim fotografskim žanrovima, fotografskim tehnikama i procesima produkcije i post produkcije, izrade i obrade fotografija, studijske i terenske fotografije. U Kostjukovom fotografskom opusu nalazimo uličnu i umjetničku fotografiju, dokumentarnu, novinsku i reportažnu, industrijsku, komercijalnu i reklamnu fotografiju. Neki od naj-

uspjelijih radova zapravo su ambivalentni i istovremeno pripadaju u više kategorija. Bez obzira je li snimao u studiju ili na lokaciji, koristio filmsku fotografiju, plan i dijapozitiv filmove ili digitalnu fotografiju, u Kostjukovom je opusu uvijek izražena težnja funkcionalnosti fotografije i dizajna koja posebno dolazi do izražaja u grafičkom oblikovanju u kojem Kostjuk nove tehnologije prihvaća kao alat kojim je krajnja svrha funkcionalnost (proizvoda).

Prva fotografska Kostjukova kamera bio je očevo Kodak, nakon kojeg slijedi niz analognih i digitalnih kamera, od kojih se posebno ističe lomografska bakelitna kamera Lubitel, ruska varijanta Voigtlander Brillianta s kojom je snimio prve dokumentarne terenske fotografije koje je za potrebe koprivničkog muzeja naručio Leander Brozović. Ovu kameru Kostjuk koristi u vrijeme školovanja krajem pedesetih i početkom šezdesetih godina. Slijedi ju prva profesionalna kamera Rolleiflex 2,8 sa Zeisovim objektivima s kojom je snimio bečki (1967.), pariški (1971.) i prvi koprivnički ciklus (1970-ih). Između 1959. i 2000. godine nastaje opus analogne fotografije, da bi poslije 2000. prevladala tehnologija digitalne fotografije. U više od pola stoljeća profesionalnog fotografskog djelovanja sakupio je 32 analogne kamere te pet profesionalnih digitalnih fotoaparata: prvi Olympus slijedila je Konica Minolta da bi posljednjih godina vjernost poklonio Canonu. Od 2008. godine do danas uglavnom koristi Canon EOS-1 DsMarkIII.

U svojoj analognoj (filmskoj) fotografiji Vladimir Kostjuk precizno određuje tehnologije i terminologije fotografije i grafičkog oblikovanja, fotografskih i tiskarskih tehnika, industrijskog dizajna, ambalaže, reklame, komercijalnih i nekomercijalnih kataloga, muzejskih publikacija, oblika komunikacije i fotografske umjetnosti. Kostjuk važnu poveznicu između fotografije i grafičkog oblikovanja nalazi u fotomontaži, filmu i tipografiji kao područjima umjetnosti i komunikacije u kojima je stvaralački proces u potpunosti stavljen u funkciju umnožavanja slike i masovne komunikacije tipične za industrijsku proizvodnju. Fotomontažu Kostjuk doživljava kao »slikarski alat« i način izražavanja druge polovice 20. stoljeća. Različite tehnike umnožavanja;

serigrafiju, sitotisak, rotacijski duboki tisak, pa sve do fotokopiranja u boji i računalnog ispisu, te različite oblike industrijske proizvodnje (tisak ambalaže, propagandnih knjižica i kataloga) Kostjuk smatra svojevrsnom *demokratizacijom umjetnosti* koja je namijenjena masama.

Umjetnički rukopis Vladimira Kostjuka prepoznatljiv je upravo u fotomontaži kao načinu izražavanja. Svoje autorske fotografije često koristi kao predložak fotomontaže ili fotografske manipulacije na estetskim načelima koje su afirmirali dadaisti, nadrealisti i pripadnici mađarske, češke i ukrajinske avangarde. Manipulacija fotografije i fotomontaža pokazale su se kao snažno sredstvo u grafičkom oblikovanju, komercijalnoj i političkoj propagandi i komunikaciji. Sredinom sedamdesetih godina 20. stoljeća Kostjuk je eksperimentirao s kontekstualizacijom autorskih fotografskih predložaka te manipulacijom predložaka u svrhu proširenja medijskog potencijala slike. Manipulaciju fotografije kao medija koji nosi društveno angažiranu poruku Kostjuk u jednakoj mjeri koristi u komercijalne i nekomercijalne svrhe. U svojim najuspjelijim radovima uspješno ukida granice komercijalnog i nekomercijalnog te naglasak stavlja na moć uvjeravanja, komunikaciju i medije, u čemu je na ovim prostorima svojim radovima jedan od najznačajnijih pionira medijskog dizajna.

3. Nova uloga fotografije i počeci medijskog dizajna

Vladimir Kostjuk na ovim prostorima pripada pionirima medijskog dizajna koji su još početkom sedamdesetih godina 20. stoljeća zapazili i primijenili fotografiju kao sredstvo masovne komunikacije. Polje dokumentarne, novinske, reportažne i industrijske fotografije, uz grafičko oblikovanje, kao polje djelovanja na kojem se Kostjuk sve češće počinje pojavljivati kao profilirano i prepoznatljivo autorsko ime, postaje polje djelovanja koje pod utjecajem filmske i eksperimentalne fotografije postaje sredstvo komunikacije. Mediji u to vrijeme već pomalo nagovještavaju nove sustave komuniciranja koje je anticipirao

kanadski filozof i teoretičar medija Marschal McLuhan⁸ u svojoj legendarnoj sintagmi *Medij je poruka*, koja je u to vrijeme na ovim prostorima (jednako kao i u McLuhanovoj Kanadi i ostatku svijeta) smatrana revolucionarnom i pomalo kontroverznom.

U kontekstu pionirskog razdoblja medijskog dizajna u Koprivnici, treba spomenuti projekt grupe autora *Simetrale grada Koprivnice*⁹ koja je u ono vrijeme podigla poprilično političke prašine. Iz današnjeg rakursa, ovaj kontroverzni projekt, koji je po prvi puta skrenuo pozornost javnosti na moć komuniciranja, nakon 45 godina u kontekstu lokalne povijesti grada možemo smatrati početkom medijskog dizajna (i komunikacije) na ovim prostorima. Iako neki historiografi *Simetrale* nastoje staviti u kontekst političke povijesti koja nosi »duh '71« i nacionalnog pokreta »Hrvatsko proljeće«, projekt prije svega ima težinu medijskog eksperimenta mladih intelektualaca iz čijih su se redova kasnije profilirali neki od najznačajnijih koprivničkih novinara, umjetnika i javnih osoba u Koprivnici. U kontekstu povijesti medijskog dizajna koprivničke *Simetrale* i grupa koja je samu sebe nazvala »Stalna interesna grupa mladih« te trodnevna akcija pod nazivom »Događanje grada Koprivnice u proširenim medijima« danas su vrlo važne, između ostalog i zato što su bile kritika strogo kontroliranih režimskih medija. Onovremena politička reakcija i represija bile su više nego pretjerane, potaknute nerazumijevanjem teorijske i eksperimentalne razine same akcije, novog načina komuniciranja i slojevitosti medijskih sadržaja. Samostalna izložba fotografija Vladimira Kostjuka i katalog *Simetrale grada KC* sa svojim snažnim vizualnim porukama posebno su naišle na osudu »moralne nekvalitete autora akcije« od strane Općinskog komiteta Saveza komuni-

sta i Saveza omladine, do te mjere da je Kostjuk, prema vlastitim kazivanjima *izbačen iz komunističke partije kojoj nije bio član*. U slučaju Vladimira Kostjuka i koprivničkog kulturnog kruga u kojem je djelovao, od izuzetne je važnosti bila politička potpora ing. Pavla Gažija, ondašnjeg generalnog direktora Podravke i pionira hrvatskog marketinga koji je podupirao (i branio) eksperimentalne istupe na polju medijskog dizajna. Njegova uloga i razumijevanje kreativne razine okupljanja i medijskog istupanja, sudionike ove, za ono vrijeme, kontroverzne medijske akcije zaštitile su od ozbiljnijih političkih represija.

Sedamdesetih godina 20. stoljeća Vladimir Kostjuk djeluje u službi informiranja prehrambene industrije Podravka u kojoj se kao profesionalni fotograf zapošljava 1969. godine. Između 1969. i 1979. godine Vladimir Kostjuk uglavnom radi novinsku i reportažnu fotografiju koju redovito objavljuje u službenom tvorničkom biltenu Podravke¹⁰, te nizu javnih glasila od koji valja spomenuti *Vjesnik i Večernji list*. Tematski i sadržajni naglasak reportažne fotografije ovog razdoblja stavljen je na industrijsku fotografiju, prije svega motive tvornice, tvorničkih postrojenja i radnika koji u klasičnu ikonologiju prostora i vremena uvodi spontanost i osjećaj za oporuljepotu ljudi okupiranih svakodnevnim uobičajenim poslovima. Za potrebe radničkog biltena snima većinu društvenih, političkih i kulturnih zbivanja u Koprivnici. Osim tih motiva, početkom sedamdesetih godina započinje snimati seriju fotografija iz ciklusa *Naše ulice i Samo ljudi* u kojima nadilazi dokumentarnu, reportažnu i socijalnu razinu i stvara umjetničku uličnu fotografiju u duhu fotografa onog vremena okupljenih oko agencije *Magnum*. Najstariji dio ovog ciklusa fotografija po prvi put je bio izložen upravo na *Simetralama* 1974. godine. Njegovi, za ono vrijeme neuobičajeni kutovi fotografiranja, neobave-

8 McLUHAN, Marshall: *Razumijevanje medija. Mediji Kao čovjekovi proizvodi*. Understanding Media. The Extantion of Man, 1964.

9 *Simetrale našeg grada KC*, Dvorište Narodnog sveučilišta u Koprivnici (Domoljub), 1974. (Ratko Aleksa, novinar i Vladimir Kostjuk, fotograf i dizajner; autor izložbe fotografija, grafičko oblikovanje plakata i kataloga bili su najistaknutiji sudionici događanja. Ovdje treba spomenuti tadašnju direktoricu Narodnog sveučilišta Radmilu Brlečić koja je odobrila da dvorište »Domoljuba« bude prostor odvijanja ove trodnevne akcije).

10 Informativni bilten radnog kolektiva Podravka (*Radničke novine*), Prehrambena industrija Koprivnica, Koprivnica. Izlazi u kontinuitetu od 1962 do danas. Vladimir Kostjuk je kao fotograf i »tvornički fotoreporter« u novinama radio od 1969. do 1979. godine, nakon čega prelazi na mjesto voditelja i fotografa u novoosnovani Foto studio Podravka u kojem kao profesionalni fotograf radi do mirovine 2007. godine.

Sl. 2. Vladimir Kostjuk: Iz ciklusa *Samo ljudi – Pogoni* (industrijska fotografija), Koprivnica, Prehrambena industrija Podravka, oko 1980., osobni fotografski arhiv autora

Sl. 3. Vladimir Kostjuk: Iz ciklusa *Samo ljudi – Pogoni* (umjetnička fotografija), Koprivnica, 1980 – 1990-ih, osobni fotografski arhiv autora

Sl. 4. Vladimir Kostjuk: *Mrtve i žive prirode*, Koprivnica, Prehrambena industrija Podravka, 1980., DIA 22, dijapozitiv film formata 9 x 12 cm, osobni fotografski arhiv autora

zan i opušten osjećaj za vrijeme, sposobnost uočavanja i bilježena bizarnih i ponekad neobičnih ljudi, situacija, mjesta i predmeta, čine ga jednim od najutjecajnijih profesionalnih fotografa svoje generacije.

4. Vladimir Kostjuk (prilozi za biografiju)

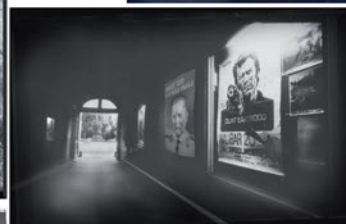
4.1. Odrastanje u Koprivnici

Vladimir Kostjuk rođen je 26. rujna 1943. godine u Koprivnici u obitelji intelektualaca i profesora hrvatsko-ukrajinsko-ruskog podrijetla. Otac Aleksandar Kostjuk, profesor povijesti koji je stjecajem okolnosti u koprivničkoj gimnaziji predavao i ruski jezik, rođen je u Taganrogu na samoj granici Ukrajine i Rusije. Odrastao je u Rostovu na Donu, po ocu Andreju Kostjuku bio je ukrajinskog porijekla (u telefonskom imeniku Odesse još uvijek nalazimo prezime Kostiuik), a po majci Ani Samoilovoj Kostjuk pripadnik ruskog plemstva, što je bio razlogom radi kojeg je oko 1918. godine napustio Rusiju i došao u Koprivnicu, gdje je Aleksandar Kostjuk upoznao Rozaliju Brunčić, profesoricu književnosti i filozofije rođenu u Koprivnici. Mješoviti brak, višejezičnost i multikulturalnost bili su temelji na kojima je Vladimir Kostjuk u prvim desetljećima poslije Drugog svjetskog rata razvijao svoje osobne interese i učio gledati svijet oko sebe, koristeći u svojim istraživanjima svijeta očev Kodak. Krajem pedesetih i početkom šezdesetih godina osnovnu školu i gimnaziju pohađao je u rodnom gradu, a poslije mature 1962. godine odlazi studirati u Zagreb. U gimnazijskim danima, u dobi od petnaest godina aktivan je u GAK-u, Gradskom amaterskom kazalištu kao tehničar i pomoćni kazališni radnik zadužen za rasvjetu, kulise i scenografiju kazališnih predstava, aktivnost koja anticipira velike komercijalne izložbene projekte posvećene kulturi stola i prehrani nastale nekoliko desetljeća kasnije. U vrijeme gimnazijskih dana i GAK-a započinje poznanstvo, prijateljstvo i suradnju s braćom Kauzlarić. S Leonom Kauzlarićem otkriva svijet fotografije i 1960. godine osniva Foto klub Koprivnica. Klub djeluje uz potporu Narodne tehnike, koja im osigu-

samo ljudi

Tab. 1. Monografija 8. iz skice za monografiju, ciklus fotografija *Samo ljudi*
Beč, 1967.; Pariz, 1971.; Koprivnica, 1971. – 1980

rava fotografsku opremu, a djeluju u podrumskim prostorijama bivše vile Lendvaj u kojoj danas djeluje Glas Podravine i Prigorja.

4.2. Boravak u Zagrebu (Zagrebačka škola, PA, ADU i Vladimir Kostjuk)

Vladimir Kostjuk studira likovni odgoj na Pedagoškoj akademiji u razdoblju 1962. – 1964. godine, gdje je u klasi profesora Mladena Veže diplomirao 1964. godine s temom *Plakat*. Tema plakata nezaobilazna je teorijska podloga koja je temelj Kostjukove plakatne produkcije i grafičkog oblikovanja u narednim razdobljima. Nažalost, ovaj je studentski rad zagubljen, iako bi bilo zanimljivo i važno proučiti očito čvrste teorijske temelje na kojima je Kostjuk postavio svoj grafički opus i produkciju plakata u kojoj jednaku važnost daje fotografiji i grafičkom oblikovanju.

Izvanredni studij uz rad na Akademiji za kazalište i film nastavlja cijelo desetljeće kasnije (1972. – 1974.) u svom drugom zagrebačkom razdoblju. Studira fotografiju na Odsjeku za filmsko i televizijsko snimanje, a prema vlastitom kazivanju, upravo je profesor i mentor Nikola Tanhofer (1926. – 1998.), veliki hrvatski filmski redatelj, snimatelj i fotograf, sredinom sedamdesetih godina izvršio snažan utjecaj na njegov rad i novi profesionalni odnos prema fotografiji. Prije svega, na sklonost klasičnoj kompoziciji i fotografskoj estetici i liričnosti crno-bijele fotografije, sklonost žanrovskoj strukturi i melodramskim naglascima koje je kasnije uspješno primjenjivao na fotografijama hrane i pića.

4.3. Od reportažne fotografije prema komercijalnoj i umjetničkoj fotografiji

Suradnja profesionalnog fotografa Vladimira Kostjuka i Muzeja grada Koprivnice započela je 1959. godine kada ga je Leander Brozović angažirao za terensko fotografiranje starih tradicijskih kuća prekrivenih slamom u Koprivnici i okolnim selima. Snimanja su provedena od 1959. od 1962., fotografije su zavedene kao dokumentarna terenska foto-

grafija, a danas se nalaze u Zbirci etnografske fotografije. Ako o seriji govorimo iz autorskog rakursa, ciklus tradicijske arhitekture Podravine 1959. – 1962. najstariji je sačuvani ciklus fotografija Vladimira Kostjuka. Radi se o seriji crno-bijelih srebro-želatinskih fotografija formata 90 x 140 mm s motivima tradicijske arhitekture koprivničkih predgrađa (Severovec, Dubovec, Miklinovec, Bežanec) i okolnih sela (Sigetec, Peteranec, Koprivnički Ivanec, Novigrad).

Kostjuk se s posebnim poštovanjem sjeća ove fotografske kampanje koja je trajala nekoliko godina, a tijekom koje je zajedno s Leanderom Brozovićem sva predgrađa, sela i lokalitete obilazio biciklom. Građanski pristojno, u svaku tradicijsku kuću prekrivenu slamom ulazili su i razgovarali s vlasnicima te tražili njihov blagoslov i dozvolu, a većinu kućevlasnika fotografirao je i kao portret u interijeru ili u dvorištu ispred kuće. Kostjuk se sjeća lomografske bakelitne kamere Lubitel koju je koristio, ruske varijante Voigtlander Brillianta i cijele kutije foto-papira koju mu je Brozović kupio. Zato su sve fotografije na istom papiru i bez ruba. Kostjukove dokumentarne muzejske fotografije iz ciklusa tradicijske arhitekture Podravine, prva su ozbiljna i unaprijed promišljena autorska cjelina, a zahvaljujući Muzeju grada Koprivnice i kustosici Sonji Kolar očuvane su, opisane i autorizirane. Iz ranog razdoblja šezdesetih godina, svakako valja spomenuti Kostjukov portret dr. Leandera Brozovića objavljen u »Građi za povijest Koprivnice« (Muzej grada Koprivnice: 1978) snimljen 1962. godine koji je, koliko je za sada poznato, posljednji službeni portret osnivača i prvog kustosa Muzeja grada Koprivnice.

Promjenom odnosa prema fotografiji kao muzejskom predmetu i muzejskoj dokumentaciji, razvrstavanjem i revalorizacijom fotografija utvrđeni su opseg i vrijednost, kako suradnje Kostjuka i kustosa muzeja, tako i pojedinih fotografija. Pojedine fotografije su, primjerice, tijekom vremena iz kategorije dokumentarne fotografije postale umjetničke. Slojevi vremena omogućili su im dodanu vrijednost. Postupak valorizacije i revalorizacije fotografskih radova Vladimira Kostjuka još uvijek traje, a osim osnovne vremenske po-

djele po desetljećima te podjele na analognu i digitalnu fotografiju, mogu se razvrstati u više kategorija i potkategorija, ovisno o vrsti muzejskog zadatka i fotografske kampanje te ju dijelimo na sljedeći način: terenska fotografija (etnologija, arheologija, kulturna povijest, suvremena umjetnost, naiva), reproduksijska fotografija, portreti, dokumentarna fotografija, reportažna fotografija, angažirana socijalna fotografija, ratna fotografija, vernakularna fotografija (privatna druženja s kustosima i umjetnicima), komercijalna i industrijska fotografija, umjetnička fotografija... Ovakav način razvrstavanja autorske fotografije na primjeru opusa Vladimira Kostjuka dobar je primjer za organizaciju kompleksnije zbirke fotografija i utvrđivanje mjesta fotografije u muzejima općenito.

Nakon što 1963./1964. mjesto direktora muzeja preuzima povjesničar Franjo Horvatić, Kostjuk obnavlja suradnju koja, uz povremene pauze, traje do danas. Krajem šezdesetih godina naglasak je stavljen na djelatnost Galerije naivne umjetnosti Hlebine u ekspanziji, portretiranje naivnih umjetnika, snimanje reprodukcija za potrebe izložbenih aktivnosti i pripreme fotografskog materijala za otvorenje izložbe 1968. godine. Godine 1968./1969. započinje kampanja sustavnog dokumentarnog i reportažnog fotografiranja Galerije Hlebine i Muzeja grada Koprivnice. Kostjuk kao profesionalni fotograf postaje redoviti vanjski suradnik Muzeja grada Koprivnice, a 1975. godine sudjeluje na oblikovanju vizualnog identiteta i drugog stalnog postava Muzeja grada Koprivnice. Godine 1979. godine oblikuje vizualni identitet i grafički uređuje Podravski zbornik, kataloge i publikacije Muzeja grada Koprivnice.

Između 1977. i 1987. godine vanjski je suradnik Galerije Koprivnica, a osim dokumentarne fotografije (reprodukcija umjetnina i dokumentiranje otvorenja izložbi) radi na grafičkom oblikovanju vizualnog identiteta Galerije Koprivnica, potpisuje grafičko oblikovanje plakata, muzejskih publikacija i pozivnica, a nerijetko i autorstvo nekih muzejskih akcija i izložbenih koncepcija. Početkom osamdesetih pojavljuje se kao koautor ili dio tima nekih od značajnijih multimedijских i problemskih

izložbi u Koprivnici od kojih posebno treba izdvojiti izložbe *Alfa, Priča o gradu, Male medijske forme, Erotika* (...) u kojima se pojavljuje kao fotograf, grafički dizajner, autor oblikovanja prostora i suradnik na koncepciji izložbe.

Godine 2004. izložbom *Fotografija u Koprivnici* Vladimir Kostjuk obnavlja suradnju s Muzejom grada Koprivnice te kao muzejski fotograf između 2005. i 2012. godine radi digitalnu dokumentarnu i reportažnu fotografiju muzejskih predmeta iz Galerije Hlebine, Galerije Koprivnica i Muzeja grada Koprivnice. U tom je razdoblju od posebne važnosti dokumentarna muzejska fotografija kojom Kostjuk redovito bilježi sve važnije izložbe, muzejske akcije, terenska istraživanja (terenska istraživanja medicari i svjećari na proštenjima u Močilama i Koprivničkim Bregima za izložbu *Medicari* u Koprivnici 2005; Zaštitna arheološka istraživanja u Franjevačkom samostanu u Koprivnici 2010, te cjelovita konzervatorsko-restauratorska istraživanja i radove na muzejskim objektima, posebno cjelovite konzervatorsko-restauratorske i građevinske radove u izložbenom prostoru Galerije Koprivnica 2008. – 2009. godine te muzejskim postavima i izložbama u Galeriji Hlebine i Donaciji Ivan Generalić, odnosno Starom magistratu: *Koprivnica javno & privatno, Koprivnica u Domovinskom ratu i Zbirka sakralne umjetnosti*. Zanimljivo je da u tom razdoblju, osim ugovorenih muzejskih snimanja i kampanje samoinicijativno prati i dokumentira gotovo sva muzejska događanja te kao fotograf svojim radom na polju reproduksijske fotografije participira u dijelu autorskih izložbi: Mijo Kovačić, Ivan Večenaj, Zoran Car, Nenad Marinac, Nikola Večenaj Leportinov...

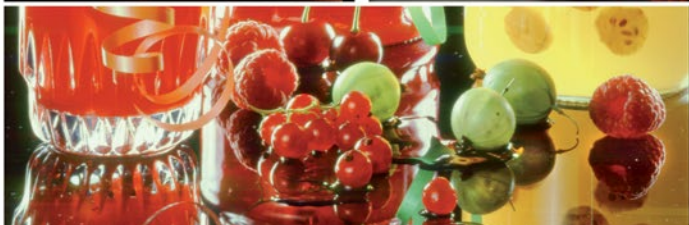
Godine 2010. Kostjuk radi na pripremi reprodukcija slika na staklu za potrebe samostalne zagrebačke izložbe u organizaciji Muzeja grada Koprivnice u Galeriji Mirko Virius te veliki projekt zagrebačke Zaklade Mijo Kovačić za monografiju i stalni izložbeni postav u palači Jelačić u kojoj je otvorena Galerija zaklade Mijo Kovačić. Fotografskim postupkom ulaženja u prostor slike Vladimir Kostjuk izdvaja vlastitu fotografsku sliku i detalje koji dobivaju potpuno novo značenje. Kostjuk

afrika

Tab. 2. Monografija 44. iz skice za monografiju, ciklus fotografija *Afrika*, Tanzanija, 1989.

mrtve i žive prirode

Tab. 3. Monografija 14. iz skice za monografiju, ciklus fotografija *Mrtve i žive prirode*
Koprivnica, Prehrambena industrija Podravka – Foto studio Podravka, 1979. – 2007.

traži i pronalazi sliku u slici, kadriranjem pronalazi motiv u motivu, što je prepoznato i iskorišteno u monografiji Zaklade Mijo Kovačić. U umjetničkoj monografiji makro fotografija Vladimira Kostjuka nosi značajnu ulogu. Grafička dizajnerica Matea Bronić kao važan segment knjige iskoristila je fotografije detalja i kadrove što ih je odabrao fotograf.

Cjelinu svake reproducirane umjetnine prati serija uvećanja koja su autorsko djelo fotografa na razini kadra i odabranog motiva umjetničke slike. Upravo u uvećanim detaljima slika Mije Kovačića naglašen je snažan autorski pristup Vladimira Kostjuka fotografskom zadatku. Osim klasičnog postupka reproduktivne muzejske fotografije, u radu Vladimira Kostjuka naglašen je umjetnički pristup koji otkriva oko umjetnika, u ovom slučaju grafičkog dizajnera koji o muzejskom predmetu promišlja kao o predlošku kojeg treba otisnuti u publikaciji. U tom smislu, osim poznavanja tehničkog i tehnološkog dijela reproduciranja stvarnog kolorita u *offset* tisku, Kostjuk već prilikom fotografskog postupka razmišlja o grafičkom oblikovanju i prijelomu stranice te ulazi u muzejski predmet ili umjetničku sliku, analizira ih okom kamere, izdvaja i naglašava detalje slike, odnosno muzejskog predmeta. S takvim načinom rada i ulaženja u prostor slike, susrećemo se prilikom fotografske kampanje dokumentiranja slika na staklu velikih formata Ivana Generalića, Josipa Generalića, Ivan Večenaja i Mije Kovačića, doajena hrvatske naivne umjetnosti koji su u umijeće reproduktivne fotografije Vladimira Kostjuka imali puno povjerenje. Kostjukova suradnja s Ivanom Generalićem započeta krajem 1960-ih trajala je sve do majstorove smrti 1992. godine.

To ne znači da se Kostjuk tijekom više od pola stoljeća fotografskog rada specijalizirao isključivo za kulturu i umjetnost, dokumentarnu reproduksijsku fotografiju i fotografiju baštinskih lokacija i terena, naprotiv, njegova je fotografija pod utjecajem prvog zagrebačkog razdoblja urbana, prati suvremene trendove novinske fotografije nastale pod snažnim du-

hovnim utjecajem Magnum Photos¹¹ agencije i zajednice fotografa, kojoj su »istraživačko novinarstvo, poštovanje prema onome što se događa i želja da se to preobrazi u vizualno«¹² bili osnovna ideja fotografskog djelovanja, pa krajem šezdesetih godina naglasak stavlja na uličnu i reportažnu fotografiju.

Godine 1967. nastaje Kostjukov *Bečki ciklus* ulične fotografije. Radi se o crno-bijelim srebro-želatinskim fotografijama koje su nastale pod snažnim utjecajem francuskog fotografa Henri Cartier-Bressona koji je prema riječima samog autora ostavio veliki utjecaj na dokumentarnu uličnu fotografiju. Krajem šezdesetih i početkom sedamdesetih godina 20. stoljeća Kostjuk fotografira prve ulične fotografije simptomatičnog naslova *Samo ljudi* u kojima možemo izdvojiti koprivnički, bečki i pariški ciklus. U to vrijeme Kostjuk redovito objavljuje novinsku fotografiju u tvorničkom biltenu Podravke, dnevnim i tjednim novinama, časopisima i knjigama, s dokumentarnim muzejskim fotografijama bio je stalno prisutan na galerijskim i muzejskim izložbama, tako da nije imao potrebu za samostalnom izložbom vlastitih radova. U Koprivnici druge polovice 20. stoljeća Kostjuk je bio dio nevelike medijske zajednice, bilježio je ritam i puls grada, sva suvremena zbivanja, ekonomske okvire, modernizaciju, razvoj i rast industrije, promjene u društvu s posebnim naglaskom na posebnost trenutka u kojem su ljudi igrali glavnu ulogu.

Godine 1971. boravi u Parizu gdje nastaje ciklus dokumentarnih fotografija pariških ulica pod snažnim konceptijskim i stilskim utjecajem Henri Cartier-Bressona. Radi se o uličnoj umjetničkoj fotografiji u kojoj Kostjuk koristi osnovne mogućnosti kamere, magnumovski grubu strukturu i čiste fotografske procese u tamnoj komori. Fotografije vrlo često razvija na tankom mat papiru,

11 <https://www.magnumphotos.com/>, službene stranice Agencije Magnum

12 MILLER, Russell: *Magnum: Fifty Years at the Front Line od History Grove*. New York, 1998. – Međunarodna fotografska agencija, suredima u New Yorku, Parizu, Londonu i Tokiju. Agenciju su 1947. godine osnovali Robert Capa, David Seymour, Henry Cartier-Bresson, George Rodgee, William Vandivert, Rira Vandivert i Maria Eisner.

naglašava zrnatost otiska i zamučene forme koje dodatno naglašava pomaknutim i povremeno vrlo nekonvencionalnim perspektivama. Upravo mu je u Parizu suputnik Zlatko Kauzlarić Atač, jedan od motiva Kostjukove dokumentarne ulične fotografije jednostavnog naslova *Pariški ciklus*. Desetljeće kasnije, u drugoj polovici sedamdesetih suradnici su na Podravkinim projektima uređenja i opremanja koprivničkih javnih prostora. Brojni javni prostori i uredi u to su vrijeme opremljeni uvećanim povijesnim crno-bijelim fotografijama s motivima Koprivnice i Podravine u kojima, osim osjećaja za povijest i baštinu do izražaja dolazi scenski, gotovo kazališni pristup opremanju interijera.

4.4. Foto studio Podravka i Vladimir Kostjuk (Komercijalna i nekomercijalna fotografija)

U industrijskoj, komercijalnoj i reklamnoj fotografiji Vladimir Kostjuk ostaje vjeran klasičnoj kompoziciji mrtve prirode u likovnim umjetnostima. Izvore i inspiraciju nalazi u povijesti umjetnosti i slikarstvu povijesnih razdoblja. Istančanim i konciznim režijskim postupcima u komercijalnoj fotografiji, postprodukciji i grafičkom oblikovanju iskušavao je fotografske i režijske inovacije, specijalne efekte pomoću leća (širokokutni objektiv, riblje oko) i filtera, modernističke kadrove i kutove snimanja, modernu kompoziciju i manipulaciju boje te je vrlo često, osim studijske fotografije nastale u koprivničkom Foto studio Podravka ili zagrebačkom Centru za domaćinstvo, Kostjuk snimao na lokacijama na kojima koristi zatečenu scenografiju Pivnice Kraluš, Podravske kleti ili Štaglja. Upravo ove komercijalne fotografije nose najosobniji autorski pečat iako u reklamnim kampanjama vrlo često nisu bile potpisane imenom autora. Komercijalna fotografija tek u post procesu različitim tehnikama fotografskog manipuliranja i grafičkim oblikovanjem poprima elemente i rukopis po kojem su Kostjukove fotografije prepoznatljive.

Među najznačajnijim i najupečatljivijim prostorima u kojima je svojim fotografijama,

odnosno fotografskim istraživanjima Vladimir Kostjuk sudjelovao sredinom sedamdesetih godina 20. stoljeća, ubrajaju se Pivnica Kraluš, Podravska klet i Štagelj. Iako autorske fotografije nisu dio spomenutih interijera, sudjelovanje Vladimira Kostjuka od posebnog je značaja. Niz dokumentarnih i reportažnih fotografija, te fotografija nastalih za potrebe pojedinih reklamnih kampanja, knjižica recepata, plakata, prospekata i sličnog grafički oblikovanog fotografskog materijala posvećenog kulturi stola, nastali u Podravkinim ugostiteljskim objektima, radovi su upravo Vladimira Kostjuka. Ovaj fotografski opus posebno je zanimljiv jer sadrži slojevitost i nijanse svih oblika dokumentarnog, reportažnog, komercijalnog i umjetničkog fotografskog izražavanja Vladimir Kostjuka, što možemo pratiti u dnevnim i tjednim novinama, časopisima i najrazličitijim tiskopisima, od plakata, letaka, reklamnih prospekata i kataloga pa sve do Podravkinih knjižica s receptima i kuharicama.

Najvažniji okvir njegovog rada su tradicija i prostor, pri čemu naglašava važnost lokalne tradicije, ali i utjecaja likovnih umjetnosti i kulturne baštine u pristupu fotografiji, što je jednako tako bilo važno i u fotografskim kampanjama, bez obzira radi li se o marketinškim kampanjama u prehrambenoj industriji marketinga Podravke ili u muzejskim kampanjama Muzeja grada Koprivnice (i ne samo njega). U svom je radu uvijek stavljao naglasak na poznavanje fotografskih i grafičkih tehnika te način komunikacije, pri čemu je muzejskoj publici uvijek pristupao kao ciljanom tržištu, što ga čini jednim od pionira muzejskog marketinga u Hrvatskoj. Širina i opseg fotografskog rada, od onog primarnog dokumentarnog i reproduktivnog pa sve do angažiranih muzejskih akcija i izložbenih projekata grupe autora (*Simetrale* 1974., *Alfa* 1980., *Prostor trga*, 1980.) sadrže čitav niz zanimljivih aspekata umjetničkog rada u kojima je Kostjuk koristio specifične oblike suvremene komunikacije (video, muzejske publikacije, autorski plakat) koje će ovaj rad samo dotaknuti.

Sredinom sedamdesetih godina veza između neposredne proizvodnje i kulture u Koprivnici bila je izuzetno snažna zahvaljujući javnom djelovanju i poticajima tadašnjeg ge-

hodočašće rata

Naš je život hodočašće. Svi smo
načinjeni od Neba i ovdje se samo
kratko zadržavamo!

Sveti otac Ivan XXIII

Tab. 4. Monografija 12. iz skice za monografiju, ciklus fotografija *Hodočašće rata*, Hrvatska, Domovinski rat, 1991. – 1995.

grafičko oblikovanje

Tab. 5. Monografija 40. iz skice za monografiju, grafičko oblikovanje, primjeri objavljenih rješenja Koprivnica, 1980-e

neralnog direktora Podravke. Ing. Pavle Gaži poticao je financiranje kulture i suradnju Vladimira Kostjuka i Muzeja grada Koprivnice. Oko 1975. upravo na njegov poticaj, Kostjuk kao fotograf prelazi iz sektora informiranja (Radnički bilten) u sektor oblikovanja ambalaže i reklame. Krajem sedamdesetih novo opremljeni Foto studio Podravke osim na komercijalnim fotografijama za potrebe Podravke, radi na oblikovanju postava i likovnim koncepcijama izlaganja Podravkinih proizvoda. Godine 1975. sudjeluje na oblikovanju vizualnog identiteta i oblikovanju drugog stalnog postava Muzeja grada Koprivnice. Istovremeno oblikuje novi vizualni identitet muzeja i muzejskih publikacija te od 1979. godine grafički oprema i uređuje Podravski zbornik, kataloge i publikacije Muzeja grada Koprivnice. Kao što je već navedeno, krajem sedamdesetih godina postaje stalni suradnik novoosnovane Galerije Koprivnica. Fotografija, plakat i publikacija prve izložbe *Podravci Podravini* za otvorenje Galerije Koprivnica 1977. godine oblikovali su vizualni grafički identitet i njezinu percepciju u javnosti.

Među projektima na kojima je radio tijekom narednog razdoblja ističe se oblikovanje likovnog postava velike multimedijalne tematske izložbe *Pijetao na Griču* izložene u zagrebačkom Muzejskom prostoru Gradec od 3.10. do 3.12.1987. godine. Tijekom osamdesetih i devedesetih godina 20. stoljeća koncipirao je nekoliko interijera opremljenih fotografskim uvećanjima, te niz likovnih postava na temu kulture prehrane i kulture stola kao i godišnje komercijalne izložbene postavne prehrambene industrije Podravka na proljetnom i jesenskom Zagrebačkom velesajmu. Osim Zagreba, posebno je zapažena likovna koncepcija tematske propagandne izložbe na temu kulture prehrane na velesajmu u Bratislavi 1998. godine.

5. Magnum photos i nova funkcionalnost

Oštro zapažanje i osjećaj za posebnost trenutka omogućuju Kostjuku slobodu odmak prema fotografiji koja nosi osobni pe-

čat i stil. Na onim autorski najupečatljivijim fotografijama, objekt snimanja često je estetski neprihvatljiv ili neugledan, fotografije su provokativne, sarkastične i obojene duhom Sartrovskog egzistencijalizma. Estetika ružnog, nespretnog ili neuglednog kao kritika društva i vremena Kostjuka vodi u tvorničke pogone i skladišta, siromašno susjedstvo koprivničkih predgrađa u kojima fotografira djecu koja se igraju na ulici. Danas su fotografije musave i zapuštene djece ulice (serija *Idrizijeva djeca* iz ciklusa *Samo ljudi*) snažna socijalna kritika društva, ali i srebrno-želatinski spomenik nekih opuštenijih vremena.

Za potrebe radničkog biltena »Podravka« snima većinu društvenih, političkih i kulturnih zbivanja u Koprivnici. Osim tih motiva, upravo u drugoj polovici sedamdesetih godina započinje snimati seriju autorskih fotografija iz ciklusa *Naše ulice* i *Samo ljudi*, koji se tijekom osamdesetih nastavljaju jednim od najvažnijih koprivničkih ciklusa *Slike grada* u kojima nadilazi dokumentarnu, reportažnu i socijalnu razinu te stvara umjetničku uličnu fotografiju u duhu fotografa onog vremena okupljenih oko agencije »Magnum«. Njegovi, za ono vrijeme neuobičajeni kutovi fotografiranja, neobavezan i opušten osjećaj za vrijeme, sposobnost uočavanja i bilježenja bizarnih i ponekad neobičnih ljudi, situacija, mjesta i predmeta, čine ga jednim od najutjecajnijih profesionalnih fotografa svoje generacije. Posebno je to izraženo u do sada neizlaganom ciklusu *Afrika*. Radi se o fotografijama u boji koje su snimljene tijekom autorovog boravka u Tanzaniji 1989. godine. Osim dokumentarne i reportažne razine, ove fotografije posjeduju estetsku razinu umjetničke europske fotografije onog vremena.

6. Tema fotografije u kulturi, umjetničke produkcije i suradnje

Fotografski opus Vladimir Kostjuka možemo podijeliti na dva velika razdoblja, od koje prvu fazu čine desetljeća prije pojave digitalne tehnologije, razdoblje 1960. – 2000., odnosno od 2000. godine do danas. U prvoj, analognoj fazi Kostjuk je snimio stotinjak tisuća fotogra-

fija i dijazpozitiva različitih formata, od klasičnih 35 milimetarskih crno-bijelih i kolor filmova, 6x6 cm, plan filmova od 6x4, 9x12 i 13x18 cm, stvarajući enciklopedijski portret Koprivnice druge polovice 20. stoljeća. U tom je opusu za povijest Koprivnice najznačajnija industrijska fotografija prehrambene industrije Podravka čiji je povijesni, društveni i ekonomski rast i razvoj Kostjuck pratio i fotografirao od 1969. do 2007. godine stvarajući nekoliko paralelnih žanrovskih opusa. S druge je strane jednako značajna i muzejska fotografija u kojoj žanrovska raznovrsnost sustavno prati sve segmente baštinske fotografije u muzeju.

Gotovo je nemoguće nabrojiti sve suradnje i produkcije Vladimira Kostjucka. U svakom slučaju, popis suradnika, klijenata, naručitelja i korisnika njegove fotografije opsežan je i raznovrstan. U pomanjkanju prostora, možda je potrebno navesti samo najznačajnije fotografske kampanje i produkcije u kojima odjeci komercijalne fotografije i moć uvjeravanja odražavaju društveni kontekst, kulturnu i likovnu scenu Koprivnice. Osim umjetničke produkcije Vladimira Kostjucka i ciklusa koje sam autor izdvaja kao bitan dio autorskog opusa (Beč, Pariz, Koprivnica, Afrika...), važna je komercijalna fotografija i rijetko sačuvani dijazpozitiv filmovi velikog formata snimljeni za ambalažu, reklame i oglase (*Mrtve i žive prirode*) te fotografija koja je korištena kao predložak grafičkog dizajna ambalaže; primjerice, kartonska ambalaža za Heljdu oblikovana za tvornicu *Avard* iz Gole koja se na policama trgovina nalazila više od dvadeset godina, dok se crno-bijela ambalaža Belupove kozmetičke kolekcije *Ruža* na policama parfumerija nalazila sedamnaest godina. Jednako je tako važan utjecaj Prehrambene industrije Podravka iz Koprivnice na kulturu i umjetničku produkciju ne samo u okvirima »tvorničke kulture«, nego i izvan nje, a Pavle Gaži, Dragutin Feletar, Vjekoslav Prvčić, Ivan Čičin Mašansker, Mladen Pavković, Ivan Haramija Hans (...) i suradnje koje je Vladimir Kostjuck s njima ostvario, od posebnog su značaja i nadilaze razinu lokalne kulturne produkcije, baš kao i suradnje koje je ostvario na polju institucionalne kulture (Franjo Horvatić, Ratko Aleksa, Marijan Špoljar, Zorko Marković, Draženka

Jalšić Ernečić, Dražen Ernečić...) i umjetnosti (Ivan Generalić, Josip Generalić, Dragan Gaži, Mijo Kovačić, Ivan Večenaj, Zlatko Kazulaić Atač, Josip Turković, Bolto Ranilović, Foto sekcija Podravke, Podravka 72 te čitav niz slikara i kipara s kojima je ostvario uspješnu višegodišnju suradnju). Analiza umjetničkih suradnji te popis svih suradnika Vladimira Kostjucka zahtjevan je posao kojemu treba posvetiti dosta vremena te može biti tema nekog budućeg opsežnijeg i zahtjevnijeg monografskog istraživanja.

6.1. Naši križevi (1970. – 1980.)

Seriya fotografija nastala sedamdesetih i osamdesetih godina u svojim je temeljima dokumentarna jer Kostjuck dokumentira raspela na širem području grada i okolice. Misaona (konceptualna) razina fotografskog promišljanja do izražaja dolazi kada dokumentarnu fotografiju nepokretne lokalne baštine stavlja u vezu s reportažnom novinskom fotografijom u kojoj raspelo pada na Fiću, i samoukog koprivničkog slikara bez šaka koji iste crta pribijene na raspelo. Osjećaj za melodramu i naraciju naglašeno je filmski i posjeduje nešto od europskog *film noir* žanra. Osnovna karakteristika ove serije je osjećaj tjeskobe i neočekivani nesklad između spomenika kulture i umjetnika antiheroja koji kao da anticipira jednog drugog Fiću u nedavnoj povijesti hrvatske fotografije. Ovaj osjećaj za dramu, u nešto manje sirovom obliku, možemo prepoznati i u nekim drugim ciklusima Vladimira Kostjucka, prije svega u aktovima (u kojima je cinik) te dijelu industrijske fotografije u kojoj voli naglasiti neobične odnose, nadrealno i pomaknuto. Te elemente u svojem umjetničkom ciklusu industrijske fotografije dodatno naglašava manipulacijom fotografije, promjenom boje i pojačavanjem kolorističkih i tonskih odnosa.

6.2. Mrtve i žive prirode (1969. – 2019.)

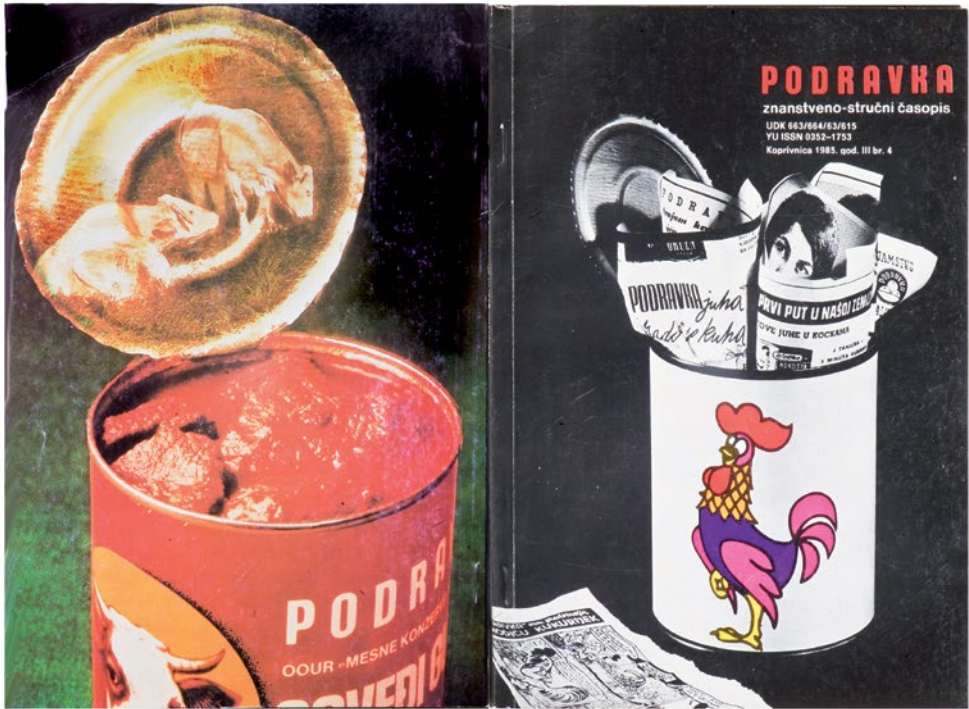
Ideja vodilja ovog Kostjuckovog ciklusa fotografija puno govori o samo autoru. U ovoj je seriji fotografija izdvojio svoje najznačaj-

grafičko oblikovanje

Tab. 7. Monografija 38. iz skice za monografiju, grafičko oblikovanje, primjeri objavljenih rješenja Koprivnica, 1990-e

grafičko oblikovanje

Tab. 6. Monografija 42. iz skice za monografiju, grafičko oblikovanje, primjeri objavljenih rješenja
 Koprivnica, 1970-e, 1980-e

nije krajolike nastale u okolici Koprivnice od osamdesetih godina 20. stoljeća do danas te ih spojio u jedinstvenu cjelinu sa nekim od svojih najznačajnijih antologijskih komercijalnih mrtvih priroda nastalih za potrebe prehrambene industrije Podravka, naglašavajući svu jednostavnost njegovih odnosa prema rodnom kraju i domovini, fotografiji prirode i hrane, podravskoj njivi koja daje i tvornici koja uzima i prerađuje hranu. Radi se o klasičnoj jukstapoziciji sela i grada, prirode i industrije, radnika i seljaka u kojoj nalazimo tragove zemljaške poetike koja se privlači kroz njegove *mrtve* i *žive prirode*. Osjećaj empatije prema teškom životu radnika i seljaka, socijalna i nacionalna osjetljivost i osviještenost, osim u fotografijama naglašene su motom kojeg je Kostjuk izabrao kao umjetničko poslanje ciklusa *Mrtve i žive prirode* citirajući Ivana Sergejevića Turgenjeva: *Domovina može bez nas, ali mi ne možemo bez Domovine!* Poznavajući Vladimira Kostjuka, njegovo ukrajinsko porijeklo iz obitelji intelektualaca i iskreno hrvatsko domoljublje, možemo shvatiti kontekst citata u kojem je slavenska duša fascinirana kulturom zapada uvijek bila spremna prihvaćati najbolje sa svih strana i svih situacija. Upravo u tom kontekstu nalazimo temelje Kostjukove umjetničke fotografije i grafičkog oblikovanja, fotomontaže i manipulacije fotografije te prihvaćanja novih fotografskih procesa i tehnologija. Na razini tehnologije to objašnjava njegovo prihvaćanje svih mogućnosti koje pruža digitalna manipulacija slike, u kojem osnova dobre fotografije ne leži isključivo u procesu i fotografskoj tehnici, već, prije svega, u poznavanju osnovnih formalnih likovnih elemenata slike, oblika i prostora, linije i boje, tona i teksture koji čine osnovu fotografske kompozicije. Poznavanje stilova i razdoblja, uz poznavanje temeljnog jezika likovnosti, mrtve prirode i fotografije hrane snimane za knjižice receptata i komercijalne kataloge Prehrambene industrije Podravka posjeduju kvalitetu, bogatstvo i luminoznost baroknog slikarstva.

7. Zaključni osvrt

Vladimir Kostjuk, rođenjem Hrvat, a porijeklom Rusin, kao fotograf u Koprivnici neprekidno radi od 1959. godine do danas, dakle punih šezdeset godina, o čemu svjedoče katalogski zapisi u impresumima knjiga i publikacija, napisi u recentnom tisku te nastojanje autorice teksta da se raznovrstan i bogat autorski opus organizira i sustavno istraži. Kroz spomenuto razdoblje, njegov cjelokupni umjetnički opus prolazi put od faze usvajanja fotografskih znanja, naukovanja i usavršavanja do statusa profesionalnog, u početku dokumentarnog i reportažnog fotografa, a kasnije i umjetničkog fotografa koji je od 1980-ih godina do danas utemeljio i oblikovao predodžbu o fotografskoj slici Koprivnice i Podravine. Nakon kratke zagrebačke epizode u drugoj polovici 1960-ih, Kostjuk 1969. počinje raditi kao profesionalni fotograf u Prehrambenoj industriji Podravka. Tijekom 1970-ih i 1980-ih godina privlači pozornost kulturne javnosti snimajući Koprivnicu i postavljajući fotografiju u kontekst angažirane umjetnosti, preispitujući društvene (i političke) norme te provocirajući dijalog i komunikaciju.

Nakon što je njegov opus magnum sa *Simetralama* iz 1974., pa sve do koprivničkih kronika i serije fotografija nastalih u sklopu izložbe *Priča o gradu* iz 1980. godine postao prihvaćen i prepoznatljiv, Kostjuk je naglasak stavio na studijski i komercijalni fotografski rad i *Foto studio Podravka*, o čemu govore brojne objavljene i sačuvane komercijalne i reklamne fotografije. Afirmiravši se u društvu tijekom 1980-ih godina kao profesionalni fotograf visokih standarda, Kostjuk nastavlja svoje djelovanje i izvan Podravkinog studija i korporativnog miljea. U tom su razdoblju na vrhuncu brojne autorske i umjetničke suradnje u kojima su sačuvane portretne fotografije nekih od najpoznatijih protagonista kulturnog i društvenog života onog vremena. Promatrana sa stajališta fotografskih procesa i tehnologija, fotografija Vladimira Kostjuka i njegova djelatnost na edukaciji pasioniranih fotografa koji su se okupljali oko Podravkinog fotografskog studija, slojevita je i raznovrsna kao, uostalom, i njegov cjelokupni umjetnički rad.

Iako su međusobno neraskidivo povezani i nadopunjuju se, radove Vladimira Kostjuka moramo podijeliti u dvije velike skupine: katalog fotografija te katalog likovne opreme i grafičkog dizajna. Oba opusa vremenski (i stilski) možemo podijeliti u tri faze: prvu (tijekom 1960-ih i 1970-ih) koju karakteriziraju ulična, dokumentarna i reportažna fotografija na koju su utjecaj izvršili Henri Cartier Bresson i *Magnum Photos*, a u kojoj je naglasak stavljen na prepoznavanje kadra, odlučujući trenutak, dobru kompoziciju i snažnu fotografsku priču; drugu – zrelu fazu 1980-ih, koja je obilježena fotografskim zadacima *industrijske i komercijalne fotografije* (estetika stroja, ambalaža, propaganda, reklama) obilježene vrhunskim tehničkim standardima i dijapozitivima velikog formata s jedne strane te stilski prepoznatljivom *angažiranom i umjetničkom fotografijom* koja je manipulirana i kolažirana te treću – kasnu fazu, koja se približno poklapa s prelaskom na digitalnu tehnologiju koju Kostjuk objeručke prihvaća kao uvođenje novih praktičnih alata i procesa koji služe oblikovanju fotografske slike.

Ovaj je rad na jednom mjestu okupio dosad poznate činjenice o fotografskom i dizajnerskom radu najznačajnijeg koprivničkog profesionalnog fotografa druge polovice 20. stoljeća te ih dopunio novim saznanjima temeljenim na dragocjenim razgovorima i pregledu mnoštva sačuvanih fotografija i fotografskih negativa, osobnog arhivskog gradiva i opsežne dokumentacije tiskanih materijala i sačuvanih primjeraka ambalaže, plakata, knjiga i publikacija koje je fotografirao te likovno i tehnički opremio Vladimir Kostjuk. Tako izložen i dopunjen profesionalni rad Vladimira Kostjuka trebao bi biti pomoć pri daljnjem istraživačkom radu, kako fotografskih i likovnih rješenja koji u trenutku pisanja ovog rada nisu bili poznati (ili prepoznati), a nalaze se sačuvani u zbirkama i arhivima. Radi se o pisanju novog poglavlja povijesti fotografije i dizajna u Hrvatskoj, izvori kojih se još uvijek čuvaju u fotografskom ateljeu i osobnom arhivu na kraju grada.

Summary

Annex to the research for the biography of photographer and designer Vladimir Kostjuk

This paper presents the current research and some new insights regarding the work of the professional photographer and designer Vladimir Kostjuk (1943). In addition to being remembered as the first full-time professional corporate photographer for the Podravka Food Industry and one of the founders, directors and chief photographers of Podravka Photo Studio and the longest-serving associate in photo campaigns for the Koprivnica Town Museum (since 1959), he is also remembered as the first graphic and technical editor of the Podravka's Almanac, the Library of the Podravina's Almanac and the author of a series of posters, covers, museum publications and catalogs. Since 1969, he had appeared as a photographer and author of complete visual solutions and exhibitions, both commercial and non-commercial. Kostjuk is also significant for the introduction of certain innovations in standard photographic and design museum practice. The paper provides a supplemented review of Kostjuk's biography created on the basis of the study of archives, periodicals, publications and books in which he created the cover design and/or graphic and technical preparation, i.e. graphic design. By analyzing the preserved examples of photographs, posters and art solutions, this paper looks at the type of photographs and their content, purpose and message in the context of pure photography and photography in graphic and product design. The emphasis of the research is on the author's approach to photography (documentary, reportage, industrial, commercial and artistic), collage techniques and finishes in the context of photographic art in Croatia

Literatura

- JALŠIĆ ERNEČIĆ, Draženka: *Prilozi za biografiju fotografa Vladimira Kostjuka*. // Maturanti starog kova V. (ur. Ivan Ferenčak, Zlatko Imbriovčan), Koprivnica: Gekoma – Generacije koprivničkih maturanata, 2017., 151–169.
- JALŠIĆ ERNEČIĆ, Draženka: *Muzejski fotografili fotografu muzeju – Vladimir Kostjuk*. // Informatica Museologica 49. (ur. Lada Dražin Trbuljak), Zagreb: Muzejski dokumentacijski centar, 2018., 136–143.
- JALŠIĆ ERNEČIĆ, Draženka: *Podravka – Industrijska baština*. Koprivnica: Muzej grada Koprivnice, 2018.
- JALŠIĆ ERNEČIĆ, Draženka; ZAMLJAČANEC, Maša: *Koprivnički trgovi prošlosti i budućnosti (Zrinski + Jelačić)*. Muzej grada Koprivnice, 2019.
- JALŠIĆ ERNEČIĆ, Draženka: *Fotografija krajolika, drvo – stablo – šuma – park*. // Arbor Mundi, Drvo u zbircama Muzeja grada Koprivnice. (ur. Draženka Jalšić Ernečić, Robert Čimin), Koprivnica: Muzej grada Koprivnice, 2019.
- NEWHALL, Beaumont: *The History of Photography from 1839 to the Present Day*. New York: The Museum of Modern Art, 1946.
- FREUND, Gisèle: *Photography & Society*. Boston: David R. Godine Publisher Inc., 1980.
- CLARKE, Graham: *The Photograph: A Visual and Cultural History*. Oxford: Oxford University Press, 1997.
- KOŠČEVIĆ, Želimir: *Fotografska slika (160 godina fotografske umjetnosti)*. Zagreb: Školska knjiga, 2000.
- KOŠČEVIĆ, Želimir: *U fokusu (Ogledi o hrvatskoj fotografiji)*. Zagreb: Školska knjiga, 2006.
- SZARKOWSKI, John: *The Photographer's Eye*. New York: The Museum of Modern Art, 2007.
- LORD, Barry: *Art and Energy – How Culture Changes*. // AAM Press, American Alliance of Museums. Chicago: University of Chicago Press, 2014.
- JALŠIĆ ERNEČIĆ, Draženka: *Priča o parku (Vizualna fotografska priča)*. Koprivnica: Muzej grada Koprivnice, 2017.

Izvori

- Razgovori Vladimir Kostjuk; *Na kavi s fotografom* // Rukopisne bilješke 2015. – 2019.
- Katalozi i publikacije Muzeja grada Koprivnice
- Zbirka grafičkog i produkt dizajna Muzeja grada Koprivnice
- Zbirka fotografija i fotografskih albuma Muzeja grada Koprivnice
- Osobna arhiva fotografa Vladimira Kostjuka
- Arhiv Muzeja grada Koprivnice
- Dokumentacija Galerije Koprivnica
- Dokumentacija Galerije naivne umjetnosti Hlebine
- Fototeka Muzeja grada Koprivnice